

Fråga Kanelbullen!

Dataträff 18/5 2017

om

Det digitala hemmets
hemligheter
med

Khonee Andersson
Pelle Carlsson
Johan Murray

Det här är dagens minsta textstil

Dagens agenda

Del 1 13:30 – 14:15

Om datorer i nätverk

- Inledning
- Ett nätverk i hemmet
- Pensionärer och Internet
- Operatörer och abonnemang
- Att vara moln-användare

Del 2 14:45 – 15:30

Om traditionell datoranvändning

- Vad kan man ansluta till en dator?
- Att vara lokal dator-användare
- Att surfa
- Backup
- Felsökning
- Frågor
- Avslutning

Hur kan anslutningar till Internet se ut?

Datakabel

Modem

SeniorNet Södermalm

KabelTV

Modem

Router
för kabel
och Wi-Fi

Telefon
(ADSL)

Mobilt
bredband

3G / 4G

Kopplas till datorn via USB eller Wi-Fi

Mobil
telefon

Vad är prisvärt?

Vad kan ingå i ett hemmanätverk?

192.168.0.3

192.168.0.2

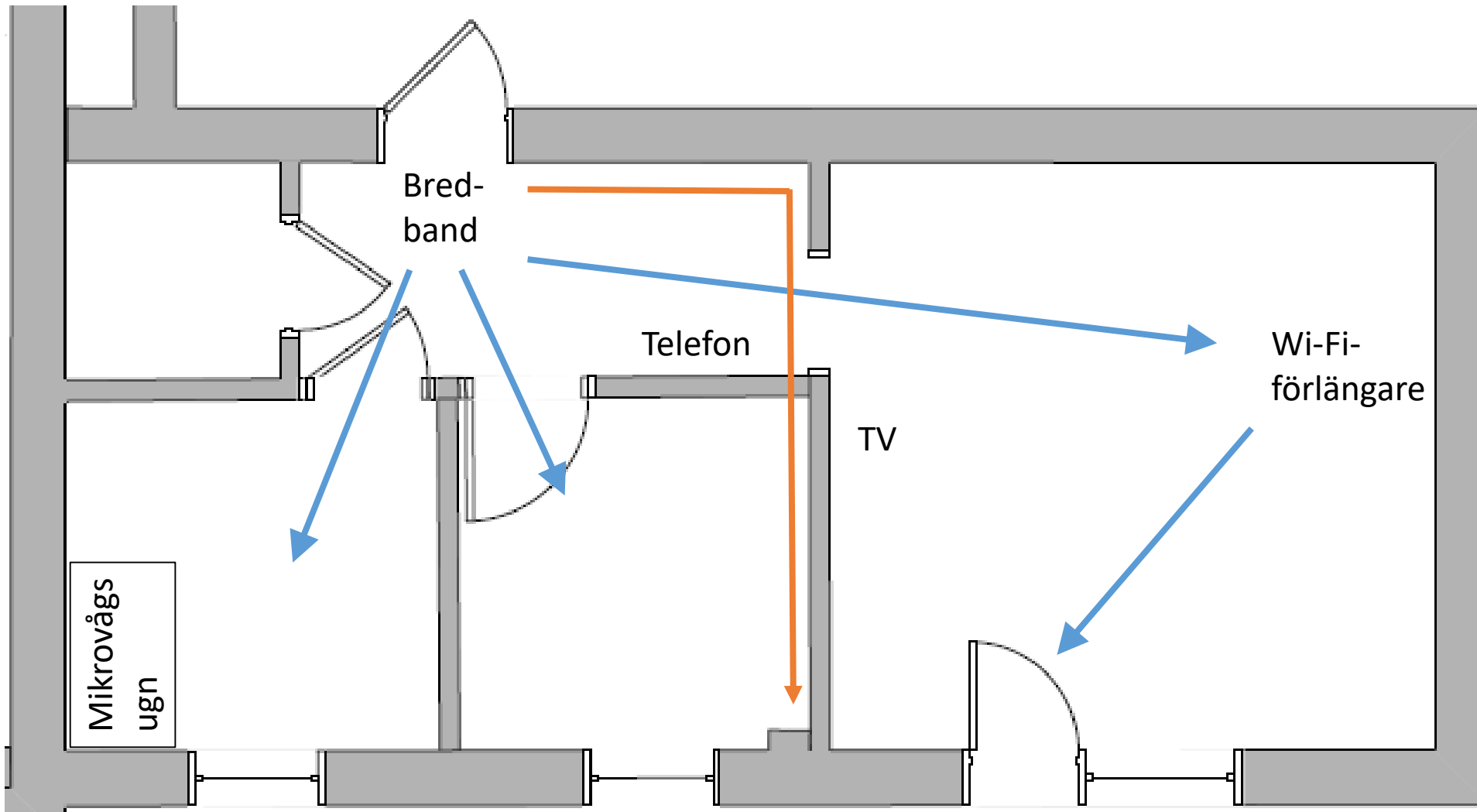
192.168.0.1

192.168.0.4

Hur kan det se ut i en lägenhet?

Radio (Wi-Fi) eller kabel?

- Kabel ger snabbhet
- Wi-Fi ger flexibilitet
- Wi-Fi kan störas
- Wi-Fi kan ha dålig räckvidd

Mobilt bredband fungerar dåligt inomhus

Hur använder pensionärer Internet?

Enligt Pensionärerna och Internet 2014 från Internetstiftelsen i Sverige:

- Yngre pensionärer har lika god tillgång till Internet som befolkningen har
- Äldre pensionärer har både sämre tillgång och sämre intresse för Internet
- Äldre pensionärer har varken surfplattor eller mobiler, istället har de dator
- Ungdomar ägnar 22-25 timmar/vecka till Internet, pensionärer 7-8 timmar
- De pensionärer som använder Internet
 - Mejlar
 - Betalar räkningar
 - Söker information
- De tittar mycket mindre på film, lyssnar på musik och spelar spel än befolkningen i övrigt.

”Jag har en hustru som tar hand om allt med datorer i hemmet men jag kanske borde lära mig.”
(Man, 78 år, studentexamen, ingenjör, bilar, använder ej internet)

Vad finns det för operatörer och abonnemang?

Exempel på operatörer man kan ha abonnemang hos: (i bokstavsordning)

- Bahnhof
- Bredbandsbolaget (Telenor),
- ComHem + Boxer
- Tele2
- Telia
- m.fl

Det finns många operatörer men, precis som med elkraft, äger de sällan kablarna.

Kabelägaren bestämmer vad som erbjuds. Vill man ha annat får man ha mobilt bredband.

Mobilt bredband kan också vara bra som sommarabonnemang, när man är på semester på landet. Man kan då också surfa via sin mobiltelefon, om surfpotten räcker.

Man betalar för tid, fart och (ibland) datamängd.

Man kan jämföra priserna på www.compricer.se

En del operatörer har ibland små abonnemang med seniorrabatter.

Vad finns det för operatörer och abonnemang?

- Hastighetsbehov (olika upp & ner)

- Liten surf 3-5 Mbit/s
- Titta på filmklipp eller använda Skype 7-10 Mbit/s
- Titta på film på stor TV 25 Mbit/s

- Datamängd (surfpott)

- Liten surf 1-2 GByte/månad
- Titta på TV 50 GByte/månad

- Aptiten växer medan man äter!

Tjänst	Exempel 1 tim/dag	GByte/månad
Taltelefoni	Skype	1
Videosamtal	Facetime	14
Musik	Spotify	4
TV	SvtPlay	32
Video	Netflix (HD)	68
Social media	Facebook	14
Molntjänst	Google Docs	27

Från <http://www.bredbandivarldsklass.se> 2013

Vanliga frågor om “moln”

- Vad är ett moln?
- Vad används det till?
- Varför ska jag använda det?
- Finns det olika typer av moln?
- Var finns de?
- Vem äger dem? Vem ansvarar för dem?
- Är de säkra?
- Kan de råka ut för virus?
- Vad kostar de?

Vad innebär begreppet “moln”?

- Ett “moln” är en datalagringsplats som inte är fysiskt kopplad till din dator, smartphone eller surfplatta, varken internt eller externt.
- Det nås enbart via Internet.
- Det finns många leverantörer - Apple, Google, Microsoft, Dropbox, etc
- Du måste också ha ett konto.
- Varje konto får en låda i molnet.
- Kontot är nyckeln till lådan.
- Innehållet i lådan är privat. Det tillhör kontot.

Exempel på moln

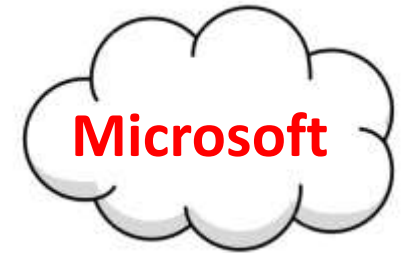
(Dropbox)

(iCloud)

(Google Drive)

(OneDrive)

Moln-integrerade tjänster

Mail, iWork,
Foto, Kalender

Gmail, Apps, Foto,
Kalender, Blogger,
etc

Outlook, Office,
Foto, Kalender,
OneNote, etc

Var finns molnet?

- I leverantörens datacenter

www.google.com/about/datacenters/inside/locations/index.html

<https://3s81si1s5ygj3mzby34dq6qf-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/09/microsoft-quincy-gen-5-inside.jpg>

<https://www.youtube.com/watch?v=XZmGGAbHqa0>

Vad är bra med molnlagring?

- Smidig åtkomst till samma filer från alla plattformar (dator, smartphone, surfplatta)
- Enkelt att dela dokument med andra
- Används ofta för säkerhetskopiering av filer, i synnerhet bilder tagna med mobilkameror.

Är molnet säkert, kan jag lita på det?

- Vem ansvarar för vad?
 - Kontot ansvarar för innehållet, leverantören ansvarar för underhåll, säkerhetskopiering, återställning
- Kan innehållet i molnet förstöras?
 - Ja, om innehållet i synk-arean på datorns hårddisk förstörs
 - Nej, om synkroniseringsfunktionen stängs av
- Kan virus i datorn förstöra innehållet i molnet?
 - Windows: Ja, om viruset förstör aktiv synk-arean
 - Chromebook: Nej, inga program kan laddas i datorn, inkl. virusprogram
- Kan ransomware i datorn förstöra innehållet i molnet?
 - Windows: Ja, om ransomware låser filer i aktiv synk-arean så låses även motsvarande filer i molnet
 - Chromebook: Nej, ransomware är som vilka program som helst, kan inte laddas i datorn.

Vad kostar det?

- Apple: Första 5 gb gratis, därefter
<https://support.apple.com/en-us/HT201238>
- Google: Första 15 gb gratis, därefter
<https://www.google.com/drive/pricing/>
- Microsoft: Första 5 gb gratis, därefter
<https://onedrive.live.com/about/en-US/plans/>

Vad kan man koppla in på en dator?

SD-kort

Ethernät-
kabel

Wi-Fi
(trådlöst)

Nätverksanslutning
Hemma och Internationellt
LAN, WAN och INTERNET

Ström

VGA (skärm)

USB-C USB 3

USB-exempel:
Möss
Tangentbord
USB-minnen
Skrivare
Syntar
Kameror

Mikrofon och
hörlur

HDMI ljud&bild
(skärm, TV)

Blåtand
(trådlöst)

Blåtandsexempel:
Möss
Tangentbord
Headset

Hur beter sig en lokal dator-användare?

Den arbetar främst med program som är installerade i datorn

Proffsprogram	Gratisalternativ	Nybörjaralternativ
MS-Office	Libre Office	Wordpad
Outlook	Thunderbird	Win Mail App?
Photoshop	Gimp	Paint.net

Att använda standardprogram ger större möjligheter att kunna utbyta information med andra och kunna följa med i mjukvaruutvecklingen.

Hur beter sig en lokal dator-användare?

Den har ett eget ansvar för att

- Uppdatera mjukvaran
 - Nödväntigt "ont"
 - Kumulativa uppdateringar allt vanligare
- Städa datorn
- Säkerhetskopiering (backup)
- Skydda sig mot angrepp
 - Brandvägg (Windows egen duger)
 - Antivirus och antimalware (Windows defender medföljer)
- Vara försiktig vid installationer
 - Antivirus klarar inte allt! I varje fall inte med detsamma!

Hur surfar man säkert?

Man behöver vara försiktig – tänk efter före:

- Kakor – är de goda eller inte?
 - Inloggningskakor
 - Varukorgskakor
 - Klottterkakor
- Autofyll – nyktert eller inte?
- Spam – går att slippa eller inte?
 - Sprid inte e-postadressen i onödan
 - Ha en ovanlig adress
- Nätfiske – fastna inte på kroken! (två målgrupper)
 - Varningar kommer att införas snart, men kan ge avtrubning

Hur behandlar man sina gäster?

Artigt förstås, men tänk på att:

- De kan ha virus med sig på sin laptop hem till dig
 - Släpp inte in dem i ditt hemmanätverk, låt dem bara nå Internet
- De kan ha virus med sig hem till dig på sina USB-minnen
 - Anslut bara kända USB-minnen till dina datorer
- De kan råka göra olämpliga saker när de surfar på din dator
 - Ha ett gästkonto med låg behörighet som gästerna får använda
 - Stäng av autofyll och kakor på gästkontot.

BACKUP

Säkerhetskopia

För säkerhets skull

Viktiga dokument/bilder/ljud/video

Oviktiga men värdefulla d:o

Arbets- och kanske pengabesparande att ha OM...

Eller snarare NÄR

Frågor om backup

- Hur många har en aktuell backup?
- Hur aktuell?
- På separat hårddisk el motsv?
- Är E-post, kalender, kontakter, favoriter med?
- Är backupdisken ständigt ansluten?
- Fungerar det att återställa från backupen?
- Hur mycket oroar du dig? (Wannacry)

Möjligheter till backup

- Särskilt program, finns även gratis (ex Cobian)
- Molnet (OneDrive el motsv.)
- Webmail (gmail, outlook.com, hotmail...)
- Kamera och hårddisk för bilder
- Windows 10 Filhistorik och systemavbildning
- Automatisk eller manuell hantering
- Skilda backuper för olika saker

Filhistorik

- Första gången. Anslut disk (gärna namngiven) och välj den för FileHistory
- Start > Inställningar > Uppdatering o säkerhet > Säkerhetskopiering > På > Fler alternativ
- Varje dag kanske, behåll ”för alltid”
- Lägg till eller ta bort mappar, kanske
- E-postprogram? Placera mejlmappen i ”Dokument” så kommer dom med
- På separat hårddisk, ansluten temporärt

Så här ser det ut

- Nu ska vi titta på det som det stått om på de senaste bilderna. Om vi hinner.

The screenshot shows the Windows Backup settings window. At the top, there is a back arrow and the text 'Inställningar'. On the right side, there are window control icons: a minus sign, a square, and an 'X'. The main title is 'Alternativ för säkerhetskopiering' with a gear icon. Below this, there is an 'Översikt' section with the following information: 'Säkerhetskopieringsstorlek: 9,29 GB', 'Totalt utrymme på Backup (E:): 298 GB', and 'Senaste säkerhetskopiering: 2017-05-14 11:03'. There is a 'Säkerhetskopiera nu' button. Below that, there are two dropdown menus: 'Säkerhetskopiera mina filer' set to 'Varje timme (standard)' and 'Behåll mina säkerhetskopior' set to 'Tills det behövs utrymme'. At the bottom, there is a section 'Säkerhetskopiera de här mapparna' with a '+ Lägg till en mapp' button and a list of folders: 'Hämtade filer' (C:\Users\Engborg), 'Favoriter' (C:\Users\Engborg), and 'Kontakter' (C:\Users\Engborg).

← Inställningar

— □ ×

⚙️ Alternativ för säkerhetskopiering

Översikt

Säkerhetskopieringsstorlek: 9,29 GB

Totalt utrymme på Backup (E:): 298 GB

Senaste säkerhetskopiering: 2017-05-14 11:03

Säkerhetskopiera nu

Säkerhetskopiera mina filer

Varje timme (standard) ▾

Behåll mina säkerhetskopior

Tills det behövs utrymme ▾

Säkerhetskopiera de här mapparna

+ Lägg till en mapp

Hämtade filer
C:\Users\Engborg

Favoriter
C:\Users\Engborg

Kontakter
C:\Users\Engborg

Har du en fråga?
Få hjälp

Systemavbildning

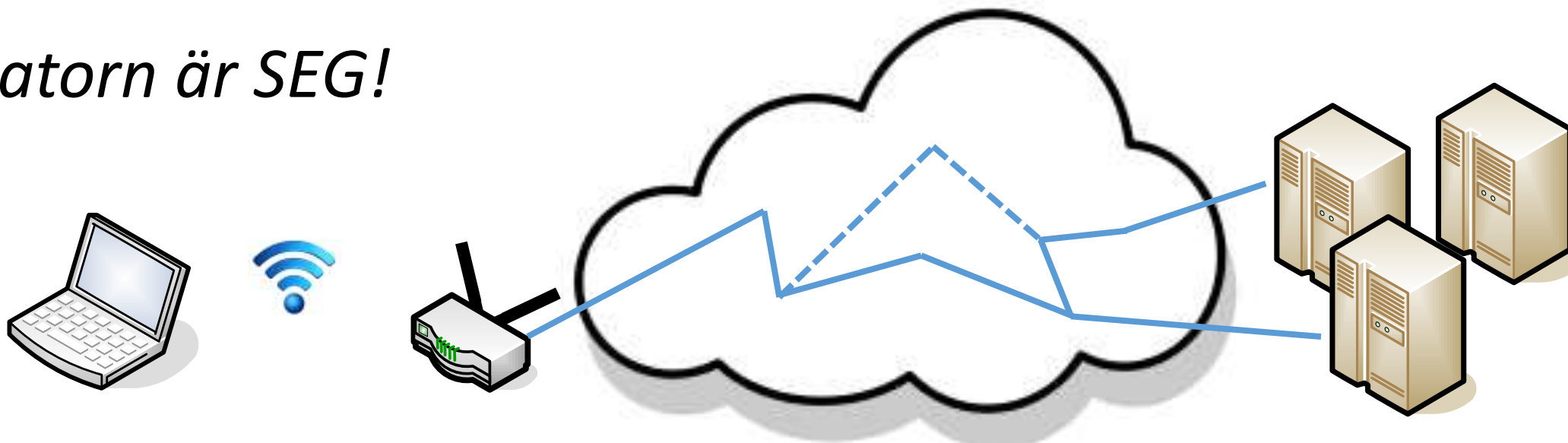
- Avbildar allt på C-disken, även program och inställningar, bäst på extern hårddisk
- Passa på när datorn är i god form och uppdaterade
- Används för att starta om datorn som den var när avbildningen skapades
- Kontrollpanelen > Säkerhetskopiera > Skapa en systemavbildning

Systemreparationsskiva

- Bra att ha om datorn inte vill starta
- Kontrollpanelen > Säkerhetskopiera > Skapa en systemreparationsskiva
- Bäst på DVD

Hur felsöker man sin dator och sitt nätverk?

Datorn är SEG!

- Gammal & trött
- Upptagen
- Wi-Fi-störning
- Hackad
- Överbelastad
- För smalt
bredband
- Wi-Fi-störning
- Köbildning
- Överföringsfel
- Spamfiltrering
- Svar från flera håll
- Överbelastning
- Databashaveri
- Uppdateringar

Hur felsöker man sin dator och sitt nätverk?

- Det är bättre att dokumentera felet väl och låta experter felsöka
- Fotografera gärna med mobilen, eller använd skärmlippverktyget
- Felmeddelande är viktiga, men ofta obegripliga och rentav vilseledande
- Vem ska man klaga hos? Ansvariga skyller gärna på varandra.

Ring barnbarnen – de tycker Internet är jättelätt!!

(SeniorNet hjälper gärna till också!)

Frågor?

Kommande tematräff?

Är det något som du vill veta mer om kan vi kanske ordna en tematräff om det. Skriv upp det på önskelistan vid utgången eller mejla till tematrazaffar@sns0.se

Kommande datatrazaffar

Vi planerar att ha nya tre intressanta datatrazaffar i höst. En kommer att handla om mobilt internet.

Kontakta oss gärna på: datatrazaffar@sns0.se

Slut för idag!

Tack för idag!